

L e p k é k	Tölgy	Bükk	Szil	Gyer- tyán	Kőrös	Juhar	Nyár	Fűz	Hárs	Akác
	f á n t a l á l h a t ó k									
Phalena bucephaloides O.	sz
Asphalia ruficolis S. . .	sz
„ diluta S.	sz
Dichonia apriline L. . .	sz
Catocala elocata Esp. . .	r
„ nupta L.	r
„ sponsa L.	r
Eugonia alniaria L. . . .	n sz	n sz
Hibernia defoliaria Cl. .	n sz
Tortrix viridana L. . . .	n sz
D a r á z s o k										
Lophyrus rufus nm erdei fenyőn

Lapszemle.

A slavoniai *Quercus conferta*, meg az alduna-melléki *Qu. Hungarica* nem egészen ugyanegy. — Azonos, nem magyaros!

A *Quercus conferta*-t Kit., vagyis sláv nyelven a kittnyak-ot (czigányfa) Kitaibel Slavoniában, Pozsegamegyében találta s 1814-ben Schultes-nek „Oesterreichs Flora“ című munkájában, az I. r. 619. l. írta le.

Később régi Bánságban is találtak egy hasonló tölgyet, melyet Hubeny a „Flora“ 1842. évfolyamának 268. lapján *Quercus Hungarica* néven írt le. Ezt később legtöbb dendrologus egész máig a *Qu. conferta*-val egyesítette.

Hogy azonban az egyesített *Qu. conferta* név alatt kétféle tölgy lappang, erre nézve az irodalomban biztos nyomokra akadunk, melyeket a következőképp összegezzünk.

Heuffel János Wachtel-nak „Zeitschrift für Natur- und Heilkunde“ folyóiratában (1850.), 99 l. a *Qu. conferta*-t kérdőjellel a *Qu. Budayaná*-hoz vonja, a bánsági *Qu. „conferta*“ Heuff., Wierzb.“ pedig *Qu. Esculus*-nak nevezi s határozottan meg-

jelöli, hogy ez nem az igazi, Kitaibel-féle *Qu. conferta*. Heuffel ebben a véleményében „Enumeratio plantarum in Banatu Temesiensi sponte crescentium“ című munkájában (1858.) is megmarad, s a 160 l. az ő *Qu. Esculus*-hoz a Reichenbach-féle *Qu. conferta* képet is idézi, s kérdi, vajjon ez-e a Kitaibel-féle igazi *Qu. conferta*.

Grisebach és Schenk németországi tanárok hazánkban járván, 1852-ben megjelent „Iter Hungaricum“-jok 278. sz. a. a *Qu. Esculus*-sal L., Spic. Flor. Rumel. a *Qu. conferta*t Kit. meg a *Qu. Hungarica*t Hub. is összekötik, s ezenkívül egy varietas velutinát írnak le röviden „Foliis pube persistente supra puberulis, subtus velutinis, lobis sinu apertiori distinctis, mucronatis“ (levelének pelyhe állandó, a felső szín pelyhesedő, a visszája bársonyszerű, a karéjok törhegyűek és nyiltabb öblök választják el). Ez a *Qu. conferta* var. *velutina* Gris. et Schenk Orsova körül erdős harmadkori dombokon, 200—500' magasságban gyakori.

Itt én ezt a var. *velutina*-t bőségben láttam és gyűjtöttem. Grisebach és Schenk szavaira azt jegyezhetem meg, hogy a levél felszínéről a pehely bizony lekopik, ellenben a tág öblök meg a sallangok hegyecskeje következtében az orsovai és általában a bánási *Qu. „conferta“* (non Kit.) lombja a slavoniai példáktól, meg az olasz *Qu. Farnetto*-tól merőben különbözik.

De Candolle „Prodromus“-ában, a XVI. b) kötet 11. lapján (1864.) a tompa és hegyetlen levélkaréjos *Quercus Farnetto* Ten. faj alatt egy varietas β) *conferta*-ról a következőt mondja: levélkaréjai nem törhegyűek (muticis) vagy gyakrabban kis törhegyűek (mucronulatis), melléklevele keskenyen és fordított tojásdadon hosszukás. Termőhelye Bánág. Ide idézi De Candolle a *Qu. conferta*-t Kit. s kérdi vajjon leiratott-e („ined?“), továbbá Reichenbach és Kotchy *Qu. conferta*-jok képét, Wierzbicki exsiccátáját, végre Heuffel *Qu. Esculus*-át. — De Candolle, a szöveg értelméből következtetve, a *Qu. conferta*t Slavóniából nem látta.

Ha De Candolle, Grisebach és Schenk rövid leírásait összehasonlítjuk, s az *Qu. Esculus* Heuff. (nem Linné) synonymot tekintetbe vesszük, bizonyos, hogy a De Candolle-féle *Qu. conferta* (non Kit.) nem más, mint a var. *velutina* Gris. et Schenk 1852., *Qu. Hungarica* Hubeny 1842., s a slavoniai *Qu. conferta*-tól főképp a levél tágas öblei, ennek következtében a sallangosabb levél meg a levélkaréjok törhegyecskeje (ez néhol el is mosódik) különböztetik meg. A slavoniai *Qu. conferta* levélöblei keskenyek.

A kevésbé sallangos levelű *Qu. conferta*-t kevesebben ismerik, mert Slavóniából kevesebb jutott a gyűjteményekbe. Hogy azonban

nem a töröcskés *Qu. Hungarica* az igazi *Qu. conferta*, kitűnik Kitaibel-nak eredeti leírásából: „Lappen stumpf“ s a sláviai igazi *Qu. conferta*-nak levélkaréjai csakugyan lekerekítettek, nem törhegyűek.

Hogy továbbá a *Qu. conferta*, meg a *Qu. Hungarica* nem a csomás *Qu. spectabilis* Kit. (*Qu. Esculus* var. *intermedia* Heuff., non alior., *Qu. Heuffelii* Simk.), kitűnik Kitaibel és Hubeny szavaiból, állítván, hogy a gyümölcs csaknem nyeletlen. A *Qu. spectabilis*-ről pedig, mely a ménesi és lugosi hegyeken nő, Kitaibel azt mondja: „a *Quercus Slavonica*¹⁾ (Kittnyák) *diversa fructibus pedunculatis*“ s Kitaibel *Qu. spectabilis*-en a *pedunculus* (csoma) majdnem 3 *cm* hosszú.

Ezekután e három tölgy synonymjai a következők:

1. *Qu. conferta* Kit. (1814.) in „Schult. Oesterr. Fl.“ I. p. 619. (*Qu. Farnetto Tenore* Cat. hort. Neap. 1819. p. 65; kittnyák, czigányfa, *Qu. Slavonica* Kit. mcpt.)

2. *Qu. Hungarica* Hubeny in „Flora“ 1842., p. 268. (*Qu. Esculus* Gris. „Spic. Fl. Rumel“, II. p. 336, Heuff., non L., *Qu. Esculus* var. *velutina* Gris. et Schenk; az utóbbi szerzők a gyümölcs nyeléről nem szólnak, de Orsován csomás is nő; *Qu. conferta* Wierzb., Panč. (Serb.) Magyar tölgy Sentei, „Erdészeti Lapok“ 1880., p. 617,²⁾ muzsdalyfa „Erdészeti Lapok“ 1884., *Qu. Farnetto* b) *conferta* DC. Prodr., non Kit.) Granik, granitza, sladka granitza, sladun, bladun, Süßling és Mildling Szerbországban Pančič szerint.

3. *Qu. spectabilis* Kit. „Magyar Növ. Lap“ 1883., p. 67. (*Qu. Esculus* var. *intermedia* Heuff. (non alior.), *Qu. Heuffelii* Simk. „Magyar Növ. Lap“ 1883., p. 68, s a csomás var. *velutina* Gris. et Schenk (non Lindl. 1831.) Orsováról, *Qu. spicata* Kit. mcpt. a magyar nemz. museum könyvtárában (Oct. Germ. 114., II. ex itinere Banatico, nem a budai *Qu. spicata*.), *Qu. amplifolia* Guss.?, *Qu. conferto-pedunculata* Neilr., *Qu. conferta-Robur* Simk., helyesen *Qu. Hungarica-Robur*, ha csakugyan hybrid lenne, de úgy hiszem, inkább csak a *Qu. Hungarica* csomás alakja.

A *Qu. conferta* földrajzi elterjedése Slavóniától Délnyugat felé (Olaszország), a *Qu. Hungarica*-é pedig Délkelet felé (Szerb-, Török- és Görögország) tart. Nevezetes, hogy a két fajta találkozó helye Magyarország s hogy se Kelet, se Nyugat felé hazánk botani-

¹⁾ Kitaibel a *Qu. conferta*-t legelőször így nevezte, de azután ezt a *Slavonica* nevet mellőzte (m. nemz. muzeum gyűjteményében).

²⁾ Itt a 620. lapon levő kép keskeny levelénél és hosszú levelényelénél fogva nem *Qu. Hungarica*, hanem inkább a *Qu. sessiliflora*!

kusainál előbb fel nem ismerték. A *Qu. conferta*, meg a *Qu. Hungarica* Hub. Hungarianica különbsége — igaz, hogy — nem nagyon tetemes, de mégis annyi, hogy ennek alapján a külföld jeles botanikusai (De Candolle, Grisebach stb.), ha más név alatt is, de mégis érdeemesnek tartották őket mint alfajokat szétválasztani.

Hogy a *Qu. conferta*, meg a *Qu. Hungarica* Hub., 1842. (non Kit. 1864.) név alatt különböző tölgyfa lappang, még a makk ízének eltérő leírása is gyaníttatja. Piller³⁾ azt mondja, hogy a *Qu. conferta* ize édes, mint a szelid gesztenyé-é, Pančič belgrádi tanár pedig azt állítja, hogy a *Qu. Hungarica* Hub. (mert a szerb tölgy is ide tartozik) magja csak szükségből ehető.⁴⁾

A Maros meg az Alduna vidékén élő magyar tölgy vagy muzsalyfa, tapasztalásom szerint, a *Qu. Hungarica* Hub. Vajjon nem nő-e mégis itt valahol a kevésbé sallangos, lekerekített karéjos és szűk levélöblös *Qu. conferta* is, továbbá, hogy hol van hazánk déli részén e két nagyon közlelő rokon tölgy földrajzi elterjedésében a határ, hogy ennek a két tölgyfajtának erdészeti tekintetben mi különbsége és haszna lehet, ezt legkönnyebben az erdész urak döntik el, vagy ők szolgáltathatnak a tudománynak erre a célra legtöbb anyagot. Különösen a szerémmegyei erdész urak szives figyelmébe ajánljuk. Szerém vármegyében Rummy szerint a *Qu. conferta* még nőne, Temesmegyéből már a *Qu. Hungarica* Hub. említik. Nevezetes lenne, ha e két tölgy földrajzi választékául a Tisza folyó derülne ki.

A *Qu. Hungarica* Hub., vagy ha jobban tetszik, *Qu. conferta* Kit. var. *Hungarica* (Hub.) levelein a hegyes fogak kétségtelenül a szárazabb és forróbb kontinentális éghajlattól erednek, a mint ezt egész sereg melegebb táji tölgy (*Qu. Cerris*, *Qu. crispata* Stev. stb.) igazolja.

Borbás Vincze.

(Em.) **Zsindelyfedeleknél tűz ellen való biztosítása.** A zsindelyfedelek tüzesetek alkalmával, kiváltképen száraz időjárás mellett, már a repülő szikráktól is könnyen meggyuladnak, ennek megakadályozására eddig különösen két szert ajánlottak, úgy mint a chlorcinket és vizüveget.

A zsindelyeknek chlorcinkkel való impregnálásának az a hátránya, hogy a midőn az ily fa oly hőfoknak tétetik ki, a melynél különben már lánggal égne, az elillanó és chlorcink tartalma gázok miatt a környék meg nem közelíthető, miért is használata csak rendkívüli esetekben ajánlható. A vizüveg, zsindelyfedelek és az idő viszontagságainak kitett más faépitményekre alkalmazva, ismét azon hátránnyal bir, hogy az eső által lemosatik, a célnak tehát ezután nem felelhet meg.

³⁾ Piller et Mitterpacher: „Iter per Poseganam Sclavoniae provinciam susceptum“, Budae, 1783., p. 48., 49.

⁴⁾ A bécsi- állat- és növénytani társaság „Évkönyvé“-nek VI. köt., 570. l.

Figyelmet érdemel továbbá néhány régebben használt biztosítási mód is, melyek egyike abban áll, hogy a faalkotmány három rész timsó és egy rész vasgáliczból készült forró, koncentrált oldattal vonatik be, s megszáradás után a zsindefedél fehér agyaggal kevert vasgáliczoldattal, a fa likacsosságához képest egyszer vagy többször is bevonatik.

A timsó és vasgálicz mélyen hatnak be a fába, s alkatrészeivel részben oldhatlan vegyületet képeznek. Az agyag a fedelet a víz behatása ellen védi, — magától értetik, hogy az agyaggal való bevonás időnként ismétlendő.

Egy másik mód szerint a fa forró enyves vízzel vonandó be többször, addig a míg a fa az oldatból valamit felvenni képes, ezután sűrűbb enyvel kenetik be s még nedves állapotban hat rész vasgálicz, egy rész kén és egy rész agyagból álló finom porrá tört keverékkel hintetik be. Mindkét eljárás jó eredményt biztosít, a mennyiben az ily módon előkészített fa erős tűz mellett sem ég lánggal.

A „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung“ egy újabbi száma szerint Folacci francia vegyész a fának meggyuladása ellen való biztosítására egy új szert ajánl. Ez a következő alkatrészekből áll: 27 *kg* kénsavas horgany, 11 *kg* hamuzsir, 22 *kg* amoniak timsó, 11 *kg* mangánoxid, 11 *kg* 60%-os kénsav és 28 *kg* folyóvízből. Ez alkatrészek a kénsav kivételével egy üstben összekevertetnek és 45° C. meleg vízzel öntetnek le, s ha az egyes alkatrészeket a víz feloldotta, a kénsav öntetik hozzá. A meggyulladás ellen biztosítandó fa (szarufa, kötő, kakasüllő, zsindefy stb.) egymástól 6—7 *mm* távolságban elhelyezve, nevezett oldattal leöntetik és az oldatban három órán át főzetik. Állítólag kísérletek igazolták azt, hogy ily módon kezelt fa, a leghatályosabb lángnak kitéve sem gyúlt meg s csak élei szenesedtek meg.

Dr. Feuchtwanger olcsóbb szert ajánl erre a célra, eljárása következő: a zsindefy egy kazánba teszi, s ebbe több óráig gőzt vezet be. A zsindefyek az ilyképeni kilugozás után vízüvegoldattal vonatnak be, s végül chlorkalciummal kezeltenek.

(*To.*) **Adatok a szelid gesztenyések ismeretéhez.** E lapok mult és megelőző évi füzeteiben több czikk foglalkozott a szelid gesztenyefával erdészeti szempontból. Az ezekben közöltek kiegészítésére érdemesnek találjuk Fankhauser-nek a „Schweizerische Zeitschrift f. d. Forstwesen“ czimű szaklapban megjelent leírása után az olaszországi szelid gesztenyésekről is megemlékezni.

A szelid gesztenye Olaszországban a leggyakoribb fanemek közé tartozik. Az Alpesektől Sicilia legdélibb csúcsáig az egész országban el van terjedve kisebb-nagyobb mennyiségben; sok helyt azonban nem képez tulajdonképeni erdőket, hanem gyümölcsösöket (Selve

castanili.) Tengerszin feletti előjövele az északi részeken 400—700 m., Közép-Olaszországban 900 m, Sziciliában 1200 m-ig terjed.

Mint erdő rendszeren a mezőgazdasági művelés alatt álló területek felső részét szegélyezi a hegyoldalakon. Leginkább kedveli a vulkanikus eredetű talajt, bár Fankhauser szerint az Appeninekben állítólag a mésztalaj felel meg neki leginkább, holott, mint tudjuk, sokan azt tartják, hogy mésztalajon egyáltalán nem tenyészik.

Az erdők közé sorolható gesztenyések túlnyomó része sarj- és középerdőüzemben kezeltetik, még pedig általában igen rövid fordában (8—18 év). A középerdőüzemnél a felfák 1, 2, vagy legfeljebb 3 fordának megfelelő ideig tartatnak vissza.

Ezen üzemmódoknak megfelelőleg a felujítás rendszerint a sarjadzásra bízatik, a mi teljesen meg is felel, mivel e fánem oly kitűnő sarjadzási képességgel bír, hogy még a legidősebb, az 1—1.5 m átmérőjű, kikorhadt törzsek tuskói is erőteljes ép sarjakat eresztenek. A kisebb hézagok ezenfelül természetes uton magból keletkezett fiatalossal nőnek be, a mi ily rövid fordában kezelt sarjerdőkben is lehetséges, mivel a sarjak már 10—15 éves korban magot teremnek. A nagyobb erdőtisztásokat azonban csemetekertben nevelt, vagy az erdőben szedett csemetékkal ültetik be. A csemetekertben az egy éves magból kelt csemetéket átiskolázzák s csak 2—3 éves korban ültetik ki a szabadba; a kiültetésnél soha sem csonkitják meg a csemetéket. Az ily nagyobb tisztások, ha a talaj megengedi, a betelepítés után néhány évig mezőgazdasági művelésre, még pedig rendszeren tengeri termesztésre is használtatnak.

A szálerdőket képező gesztenyések erdészeti szempontból kevésbé érdekléssel bírnak, a mennyiben ezeknél főszűly a magtermésre és makkoltatásra van fordítva s ép ez okból a magtermésnek kedvező, csekély zárlatban tartatnak. Ezeknél a kivesszett egyes törzseket a helyökre ültetett erős csemetékkal, suhángokkal pótolják. A sarj- és középerdőüzemben kezelt erdőkben a sarjak szőlőkaró, donga, távirrdai pózna s kisebb méretű mífára, a középerdők felfái pedig szelvényáru előállítására használtatnak fel. A gesztenyefa hordókat Olaszországban többre becsülik, mint a tölgyfából készületeket, mivel állítólag tartósabbak s átlagban 10—15 évig használhatók. Vasuti ászkokat azonban nem készítenek gesztenyefából, mert ezen célra ismét a tölgy felel meg jobban.

A fának a felsorolt választékú mífává való feldolgozása rendszerint az erdőben történik, még pedig kíváltképen azon okból, hogy a fatermés kiszállítása az ottani, általában véve igen rosznak mondható erdei utakon, könnyebb és olcsóbbá tétessék. A feldolgozás után visszamaradó hulladék és rözsefa vagy felszenítettetik, vagy pedig tűzifaképen értékesítettetik, ez utóbbi eset azonban ritkább, mivel

Olaszországban az enyhe éghajlat és az ott divó étkezési rendszer mellett, a melyszerint a lakosság aránylag csak kevés meleg ételt fogyaszt, a tűzifa szükséglet igen csekély. Ép ez okból a tűzifa árak még nagyobb városok közelében is igen alacsonyak.

Igy például a 300.000 lakossággal bíró Róma közelében $4.45 m^3$ (= egy Paso régi olasz mértékegység) tűzifa 6 frankért adatik el az erdőn, pedig maga a termelés 3 frankba kerül.

A szénítés gyakoribb. Ennél a vastagabb ágak stb. rendes módon, olasz szénítési rendszer szerint szénítettnek fel, s az így nyert szén „Carbone“ név alatt hozatik forgalomba. A 2—3 *cm*-nél vékonyabb ágak, rözse s egyéb apró hulladékfa szénítése a levegő szabad hozzájárulása mellett történik s a teljes elégés megakadályozása végett vízzel oltatik el. Ez eljárás mellett a szén egy része elhamvad ugyan, de az így nyert szén a használatnál kevés szénoxidot fejleszt, s ezért az ott szokásos és a kályhákat helyettesítő szoba melegítő fazék (Veggio) fűtésre alkalkalmasabb, mert használata nem okoz fejfájást. Az így készült szenet „Brace“-nak hívják.

A műfára alkalmas fatermés az egyes vidékek szerint különböző választékokra dolgoztatik fel, így például a valambrozei 12 éves fordában kezelt sarjerdőkben főleg szőlőkarókat készítenek. Itt 1 *ha* középminőségű termőhely fatermése mintegy 4000 drb 10 *cm* vastag, 3—5 *m* hosszú és 1000 5 *cm* vastag, ugyanily hosszú szőlőkarót ad. A vastagabbak ezre átlagban 65 frankért, a vékonyabbakké pedig 20 frankért adatik el az erdőn.

Az Albán hegységben levő gesztenyesarj és középerdők fatermése már majdnem kizárólag donga és fűrészárura dolgoztatik fel. A forda ez erdőknél 18 évben van megállapítva, s ezen rövid forda mellett is egyes sarjak mellmagasságban 25—30 *cm* vastagságot s 20, sőt több *m* magasságot érnek el. Ez a gyors növekvés teszi lehetővé, hogy a 18 éves sarjak kiválttképen dongafát szolgáltatnak, így például a velletri község erdejében tarolás alá kerülő rendes évi vágások famennyiségnek $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$, sőt jobb termőhelyeken ennél nagyobb része is alkalmas dongafára, s csak a többi rész dolgoztatik fel szőlő karó, távirda pózna, sövény karó, szoba mennyezetfa (Chiangole) s más kis méretű műfára, tüzi- és szénfává pedig csak igen csekély rész.

A dongáknál a következő méretek általánosak :

1. Spanyol dongák (Doga di Spagna):

a) 18 *mm* vastag, 81 *cm* hosszú,

b) 18 „ „ 104 „ „

c) 22 „ „ 135 „ „

2. Francia dongák (Doga Francia):

d) 27 *mm* vastag, 104 *cm* hosszú.

A dongák szélessége igen különböző, 7,5 *cm*-től 30 *cm*-ig; szélesebbek nem készíttetnek, mivel az ilyenek könnyebben vete-mednek.

A dongaeladásnál a „Canna“ képezi az egységet. Egy cannába az *a*) alatti méretű dongából 8 tábla (file), a *b*) alatti dongából 4 tábla, a *c*) alattiból 2 tábla és a *d*) alattiból 3 tábla számíttatik. Egy tábla, mint nálunk is, annyi dongát tartalmaz, hogy az egymás mellé helyezett dongák összes szélessége egyenlő legyen az illető választéku dongahosszal.

Dongafának átalán csak a vékonyabb fa, tehát a sarjak használtatnak fel, még pedig azon okból, mivel a fiatal fából való donga sokkal ruganyósabb és tartósabb is.

A dongakészítés menete a következő:

A gömbölyű fa mindenekelőtt a donga választékoknak megfelelő hosszra fűrészeltetik fel s az egyes darabok négy oldalról durván megbárdoltatnak, még pedig két szemben fekvő oldal valamivel erősebben mint a másik kettő. Az egyes daraboknak ágtisztaéknak kell lenniök, egy irányban görbék azonban lehetnek. A megnagyolt dongarönkök ezután az erősebben megbárdolt oldalukkal párhuzamosan fűrészeltetnek fel kézi keretfűrészszel, vagy locomobil által hajtott szalagfűrészten a kívánt vastagságu dongákká.

Szalagfűrészek alkalmazása mellett az *a*), *b*) és *d*) alatti méretű dongák metszése cannánként 12 *cent*-be, a *c*) alatti méretűekből pedig $7\frac{1}{2}$ *cent*-be kerül; a kézi keretfűrészek használása mellett ennél sokkal többre.

A kész dongák homloklapjai meggyalultatnak, hogy azokon az évgyűrűk tisztán láthatók legyenek, mert csak ezekből lehet megítélni azt, hogy mily koros fából valók a forgalomba hozott dongák. A dongák ezután osztályoztatnak és száradás végett táblánként rétegeztetnek.

A homloklapokon száradásközben támadó repedések továbbterjedésének megakadályozására U alaku sodrony kapcsok (Morcetta) vannak használatban, hasonlóan mint nálunk, a vasuti talpfák megrepedésének korlátozásánál az S alaku kapcsok.

A dongafára még alkalmas ágtiszta, de az *a*), *b*), *c*), *d*) méreteket ki nem adó darabok kisebb méretű kádárfává (Legnanette) dolgoztatnak fel, rendszeren 75 *cm* hossz és 6—10 *cm* szélességre. E választékból egy pojo (40 drb) átlagban 2 frankjávali kél el az erdőn.

Ugyancsak a velletri-i községi erdőben a felfák már fűrészrönköket adnak. Ezek is az erdőn metszetnek fel deszkákká és padlókká kézi keretfűrészszel. A deszkáknál megszokásosabb méret 2 *m* hossz és 25—30 *cm* szélesség, kisebb mennyiségben készítenek ezenfelül 3,34 *m* hosszú, 30—40 *cm* széles és 8 *cm* vastag

padlókat is. A deszkák darabja 1 frankért, a padlóké pedig 4—6 frankért kél el az erdőn.

A donga- és fűrészáru készítés után felmaradt, illetőleg ezekre nem alkalmas fa, mint már említve volt, szállókaró, kerítés karó, távirtdai pózna, kerítés léczek s más kisebb méretű műfává dolgoztatik fel s csak az ezután visszamaradó hulladék és rözsefa megy tüzi- és szénfába.

Hogy ily intenzív kihasználás mellett a gesztenyeerdők szépen jövedelmeznek, természetes. Ennek igazolására szolgáljanak itt a velletri-i községi erdők jövedelmezőségére vonatkozó adatok. Ez erdő összesen 600 *ha* kiterjedésű, a kihasználást a község egy forda tartamára (18 év) egy fakereskedőnek adta át évi 50.000 frank bérért. Egy *ha* erdő tehát évenként kerekszámban 1500 frankot hoz a községnek.

A vevő a községgel kötött szerződés szerint, a legszigorúbb ellenőrzés mellett használja ki a megállapított évi vágásterületeket. Tartozik minden *ha*-on, a községi erdész által előre kijelölt 60 drb sarjat felfa gyanánt visszahagyni, minden, a felújítás érdekében tett intézkedéseket tiszteletben tartani, illetőleg, a kihasználást erre való tekintettel eszközölni; így a többi között, a vágásterületen előforduló túlkoros, kikorhadt s majdnem teljesen értéktelen törzseket is eltávolítani, a tarolást és a fatermékek kiszállítását a meghatározott módon és időben teljesíteni s felelősséget vállalni a munkásai vagy fuvarosai által okozott mindennemű károkért.

(—s—s.) **Hasznos fagombák.** E czim alatt Th ü m e n F. a „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung“ f. évi 16-ik számában hosszabb czikket közöl, melyben terjedelmesebb bevezetés után megemlíti, hogy az ártalmas és fabetegségeket okozó gombafajok mellett egyes olyan értékes fagombák is vannak, melyek bizonyos körülmények között, mint az erdei mellékhasználat tárgyai is figyelmet érdemelnek. Ez utóbbiakhoz sorozza szerző különösen a valódi tapló gombát és a vörösfenyő gombát, részletesen értekezve mindkettőről. Czikkének ezen részéből mi is érdemesnek tartjuk közölni az itt következőket.

Ha a hegyi erdők mindenféle lombos fáin, de különösen a bükkfán előforduló valódi tapló gombát (*Polyporus fomentarius* Fr.*) taplónak akarjuk kikészíteni, akkor a gyűjtött példányokat először meg kell tisztítani a kemény kéregtől és likacsos (csöves) részüktől, a visszamaradó lágy belső részt azután le kell forrázni s fahamu- és salétromból előállított lúgban több hétig áztatni. Végül a tömeget kivéve ezen fürdőből, meg kell szárítani és egy deszkán vagy kövön faütővel addig verni, míg a belőle késsel metszett nyers táblák egészen simák és lágyak lesznek. Ekkor kész a tapló.

*) Vagy *Boletus fomentarius* Friesz.

Bár a tapló mint tüngerjesztő szer a használatból a gyufa által nagyon kiszorított és az egykor igen virágzott taplóipar nagyon alászállt, mindannak daczára még mindég jelentékeny mennyiségű taplót készítenek, különösen Tübingiában, hol Neustadt község lakosai ennek készítéséből élnek, továbbá itt-ott a fekete erdőben, Csehországban, Erdélyben és Svájcban is.

A tapló azonkívül mint vérzést csillapító szer a gyógyászatban is gyakran talál alkalmazást, nem régen pedig a szaklapokban említve volt, hogy a hajók kitömésére (iszkábalására) is használtatik. A valódi taplógomba mellett itt-ott más rokonfajok is használatnak pipatapló készítésre, így a *P. pinicola* Fr., a *P. ignarius* Fr.,*) a ribizkegomba (*P. Ribis* Fr.), a tölgygomba (*Daedalea quercina* Fr.) és mások; a nyert termény azonban csak kétséges jószág, a kereskedésbe alig vihető és inkább csak a helyi szükséglet kielégítésére használtatik.

A vörösfenyő gomba (*Polyporus officinalis* Fr.)**) kizárólag a vörösfenyőn él; felezett, nagyon szabálytalanul szögletes kalapja oldalt nő, rendszeren több különböző nagyságu kalap egybeforr, melyek kemény, kopasz s a központ felé barázdált, világos sárgás-fehér színű kéreggel birnak. A fehér belső rész majdnem húslészerű, később szétmorzsolható; a rövid, finom csövecskék (likacsok) sárgák. A meg-rágott gombának ize keserű, szaga pedig a friss lisztre emlékeztet. Egy gyantanemű alkatrésze van, mely heves hashajtó tulajdonságáért a gyógyászatban már több mint 2000 év óta használtatik, azonkívül izzadtság elűzően hat és a vérzést is csillapítja, épügy, mint a *P. fomentarius*. Ez a gomba különösen a központi alpesekben és Oroszország erdősegeiben tenyészik. Északkeleti Oroszország Archangel kerületének nagy kiterjedésű vörösfenyő erdősegeiben, leginkább a beteges törzseken, néha emberfej nagyság mellett 7 kg-nál is nagyobb súlyu tömegekben nő és az említett erdőknek főjövödelmét képezi. A lakosok késő őszszel és télen szedik, tavasszal pedig évenként 100.000 kg-nál nagyobb mennyiségben viszik Archangel felé, honnan azután nyáron át hajón szállittatik tovább.

Az elmondottakhoz részünkről csak azt tesszük hozzá, hogy ha szerző meglátogatta volna a mult évi magyar országos kiállítást, cikkében bizonyosan az ott látott szebbnél-szebb tapló-készítményekről is megemlékezett volna.

(D.) **Óriás tölgy.** A Hildesheim melletti Landdrostei erdő-gondnokságban a fakészlet elárverezésénél egy tölgyfáért 560 márkát fizettek. A fa kora közel félezred évet számlált, a törzse 29.5 m³-t,

*) Ez a valódi tapló gombával szemben inkább füzeken és tölgyeken fordul elő és keménysége miatt szolgáltát kevésbé becses taplót, mint a *P. fomentarius*.

**) Más néven *Boletus Laricis* Jacq.

(—s—s.)

(—s—s.)

s számos ágainak egyik legerősbike 7, m^3 -t tett ki. A talajtól a legelső ágig törzse 12 m magas volt s mellmagasságban 6 ember alig volt képes karjával körül övezni, átmérője ebben a magasságban 4 m . („Gartenflora“ 1886. 2. sz.)

(D.) **A libanoni híres czédrusok** mindinkább pusztulnak, úgy hogy dr. Diener utazó tudósítása szerint már csak 377 példány van még belőlök. („Deutsche Gart. Zeit.“ 1886. 2. sz.)

(D.) **Kanada erdei.** („Reports on the forests of Kanada“, London 1885.)

A hivatalos tudósítás a közel háromnegyed millió négyzetkilométer terjedelmű kanadai erdőtümeget 4 természetes tartományra osztja:

1. az északi tartomány, melyben a főtömeget a *Picea nigra*, *P. alba*, *Abies balsamea*, *Populus balsamifera*, *Betula papyrifera*, több *Salix* és *Alnus* képezik;

2. a déli tartomány, mely az Egyesült-Államok keleti részének virányához csatlakozik. Itt a *Platanus occidentalis*, a *Liriodendron*, a *Carya* fajok, *Sassafras*, *Cornus florida* stb. az uralkodók;

3. a középső tartomány, mely a két előbbi közt fekszik és körülbelül 40 faj lomb- és tűlevelű fa által képeztetik;

4. a nyugati tartomány a Red River és Winipegától nyugatra, melyet kiválóan a *Quercus macrocarpa*, *Populus fremontii* és *Fraxinus viridis* jellemez.

Természetesen ezen tartományok vagy övek közt lassankénti átmenet van.

Mig az Edward herceg sziget erdőtlen, addig Uj-Schottland gazdag fás terület, melynek erdeit *Betula nigra* és *Tsuga canadensis* képezi.

A Lorenzo-tól északra fekvő öv mintegy fél millió négyzet kilométernyi, melyből az északi rész erdőszegény, sőt részben erdőtlen. Ennek oka a hajdani erdőnek tűz által való elpusztítása és a televénynek bekövetkezett lemosásában van. A középső rész (210.000) kl^2 ellenben virágzó faiparral bir. Erdei erdeifenyők, lúczfenyők, vörösfenyők, nyár- és nyirfából állanak.

British Columbia sűrűen van erdővel borítva, de többnyire kereskedelmileg csekély értékű fákkal. Északibb tájakon a *Pinus monticola*, *Chamaecyparis nutkaënsis*, *Thuja gigantea* és *Juniperus virginiana* uralkodnak.

A kanadai erdők kihasználása különben oly mérveket ölt, hogy a kormány gondoskodni kezd az értékesebb fafajok fentartásának rendszeres ültetések által való biztosításáról és a külföldi fajok tenyésztés által való terjesztéséről. Óriási a faveszteség és az erdőpusztítás a hosszú száraz őszi évszakokban folyton ismétlődő erdőégések következtében, melyeknek korlátozása vagy megakadályozása alig várható.